

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับลักษณะยืมใช้คงรูป

LEGAL ISSUE REGARDING A LOAN FOR USE

ธีรธรรม์ พูลเกษม *

Teerath Poonkaseam *

พินิจ ทิพย์มณี **

Pinit Tipmanee **

วันที่รับบทความ 11 ตุลาคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ 28 พฤศจิกายน 2565

วันที่ตอบรับบทความ 29 พฤศจิกายน 2565

* นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

* LL.M. Student, Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University

* e-mail: teerath.pks@gmail.com

** รองศาสตราจารย์, คณะนิติศาสตร์ปริดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

** Assoc. Prof., Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University

** e-mail: tipmanee.pin@dpu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาปัญหาในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยลักษณะยืมในหมวดยืมใช้คงรูป เนื่องจากบทบัญญัติในหมวดยืมใช้คงรูปยังมีความไม่ชัดเจนในบางเรื่องก่อให้เกิดปัญหาในการปรับใช้บางประการ จึงจำเป็นต้องศึกษามติของศาลฎีกาในหมวดยืมใช้คงรูปเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศในระบบประมวลกฎหมาย ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมนี

จากการศึกษาพบว่าสัญญายืมใช้คงรูปมีปัญหาเรื่องความรับผิดของผู้ยืมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 643 กล่าวคือ ผู้ยืมไม่ต้องรับผิดในการสูญหายหรือบุบสลายของทรัพย์สินหากผู้ยืมไม่มีความผิดในการใช้ทรัพย์สินฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมาย ผู้ยืมจึงไม่ต้องรับผิดในความสูญหายหรือบุบสลายที่เกิดจากการกระทำของบุคคลภายนอกส่งผลให้ผู้ยืมที่ได้ซ่อมแซมทรัพย์สินหรือได้ชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้ให้ยืมแล้วไม่สามารถเข้ารับช่วงสิทธิของผู้ให้ยืมไปเรียกเอาากับบุคคลภายนอกผู้ทำละเมิดได้ ปัญหาหน้าที่ของผู้ให้ยืมในการชดเชยค่าเสียหายอันเกิดจากความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่ยืมเนื่องจากสัญญายืมใช้คงรูปเป็นสัญญาฝ่ายเดียว การส่งมอบทรัพย์สินให้แก่ผู้ยืมเป็นเพียงเงื่อนไขความสมบูรณ์ของสัญญาไม่ใช่หน้าที่ของผู้ยืมตามสัญญายืมใช้คงรูป และปัญหาสิทธิของผู้ให้ยืมในการเรียกทรัพย์สินที่ยืมคืนก่อนกำหนดในกรณีที่ผู้ให้ยืมต้องการใช้ทรัพย์สินอย่างเร่งด่วนเนื่องจากเหตุการณ์อันไม่อาจคาดหมายได้เนื่องจากปัจจุบันประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 646 ได้กำหนดสิทธิของผู้ให้ยืมในการเรียกทรัพย์สินคืนไว้เฉพาะกรณีที่ผู้ให้ยืมไม่ได้กำหนดเวลาและไม่ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการยืมไว้เท่านั้น

คำสำคัญ : ปัญหา, กฎหมาย, ยืมใช้คงรูป

Abstract

This independent study object is to examine issues regarding a loan for use because the provisions in this category are still unclear in some matters causing problems in some applications Therefore, it is necessary to study the provisions in the category of loan for use to be used as a guideline to modify the Civil and Commercial Code. by a comparative study of countries in the legal codification system, such as France and Germany.

The study has found that There is a problem of the borrower's liability under Section 643 of the Civil and Commercial Code, the borrower is not liable for the loss or damage of the property if the borrower is not guilty of using the property in violation of a statutory prohibition. The borrower is therefore not liable for any loss or damage caused by the actions of third parties. As a result, the borrower who has repaired the property or has paid damages to the lender cannot take over the rights of the lender to call for a third party who made the infringement. Furthermore, the study has discovered a problem of the lender's duty to compensate for damages arising from the defect of the borrowed property because the loan for use contract is used as a unilateral contract. The delivery of the property to the borrower is only a condition of the validity of the contract, not the obligation of the borrower under the fixed loan agreement. And the problem of the lender's right to retrieve the borrowed property prematurely in the event that the lender wants to use the property urgently due to unforeseen

circumstance due to the current Civil and Commercial Code, Section 646 has set the right of the lender can only reclaim the property if the time limit is not specified and the purpose of the borrowing is not specified.

Keyword: Issue, legal, loan for use

1. บทนำ

สัญญาเช่าใช้คงรูปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ใช้บังคับมาตั้งแต่ พ.ศ. 2468 จนถึงปัจจุบันโดยไม่เคยมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในหมวดดังกล่าว เห็นได้ว่ากฎหมายอาจมีความล้าสมัยและไม่เป็นธรรมแก่กรณี เนื่องจากใช้มาเป็นระยะเวลานาน อีกทั้งไม่มีการปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น รวมถึงในบางเรื่องยังไม่มีบทบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะในหมวดเช่าใช้คงรูปเพื่อให้เกิดความชัดเจนต่อการปรับใช้กับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นโดยไม่มีข้อโต้แย้ง

ประการแรก ความรับผิดชอบของผู้ยืมนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 643 วางหลักว่า “ทรัพย์สินซึ่งยืมนั้น ถ้าผู้ยืมเอาไปใช้ในการอย่างอื่นนอกจากการอันเป็นปกติแก่ทรัพย์สินนั้น หรือ นอกจากการอันปรากฏในสัญญา เอาไปให้บุคคลภายนอกใช้สอย หรือเอาไว้นานกว่าที่ควรเอาไว้ ผู้ยืมจะต้องรับผิดชอบในเหตุทรัพย์สินนั้นสูญหาย หรือบุบสลายไปอย่างหนึ่งอย่างใด แม้จะเป็นเพราะเหตุสุดวิสัย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าถึงอย่างไรทรัพย์สินนั้นก็จะต้องสูญหายหรือบุบสลายอยู่นั่นเอง” หากผู้ยืมไม่ได้ใช้ทรัพย์สินฝ่าฝืนข้อกำหนดตามมาตรา 643 โดยไม่ได้นำทรัพย์สินไปใช้ในการอื่นนอกจากอันเป็นปกติ นอกจากที่ปรากฏในสัญญา ไม่ได้นำทรัพย์สินไปให้บุคคลภายนอกใช้ หรือไม่ได้เอาทรัพย์สินไว้นานกว่าที่ควรจะเอาไว้ แต่ทรัพย์สินที่ยืมสูญหายหรือบุบสลายโดยเกิดจากการกระทำของบุคคลภายนอกในระหว่างที่ยืม ผู้ยืมไม่ต้องรับผิดชอบในสูญหายหรือบุบสลายแก่ทรัพย์สิน ซึ่งไม่เป็นธรรมแก่ผู้ให้ยืมที่มอบทรัพย์สินให้ผู้ยืมใช้ประโยชน์โดยไม่คิดค่าตอบแทนและไว้นับถือเชื่อใจว่าผู้ยืมจะสามารถรักษาทรัพย์สินนั้นให้ปลอดภัยตลอดเวลาที่อยู่ความครอบครองของผู้ยืมและสงวนทรัพย์สินในสภาพเดิมแก่ผู้ให้ยืม หากผู้ยืมซ่อมแซมทรัพย์สินที่ยืมให้อยู่ในสภาพดีหรือได้ชดเชยค่าเสียหายอันเกิดจากการกระทำของบุคคลภายนอกให้แก่ผู้ให้ยืมแล้ว ผู้ยืมก็ไม่สามารถเข้ารับช่วงสิทธิของผู้ให้ยืมเพื่อเรียกร้องเอาบุคคลภายนอกที่ทำให้ทรัพย์สินสูญหายหรือบุบสลายได้ เนื่องจากผู้ยืมไม่มีส่วนได้เสียตามกฎหมายในการชดเชยค่าเสียหาย แม้ผู้ให้ยืมได้รับสินไหมทดแทนความเสียหายเต็มตามราคาทรัพย์สินหรือสิทธิซึ่งเป็นวัตถุแห่งหนี้แล้ว ผู้ยืมก็ไม่สามารถเข้าสู่ฐานะเป็นผู้รับช่วงสิทธิของผู้ให้ยืมอันเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือสิทธินั้นด้วยอำนาจกฎหมายได้ สิทธิเรียกร้องในการเรียกค่าเสียหายของผู้ให้ยืมจากบุคคลภายนอกจึงมิได้เปลี่ยนมือมายังผู้ยืมแต่อย่างใด ผู้ยืมจึงไม่สามารถใช้สิทธิทั้งหลายของผู้ให้ยืมที่มีต่อบุคคลภายนอกในนามของตนเองได้ ทั้งที่ได้รับผิดชอบตามสัญญาเช่าใช้แก่ผู้ให้ยืมแล้ว

ประการที่สอง หากทรัพย์สินที่ยืมมีความชำรุดบกพร่องและผู้ให้ยืมไม่ได้บอกให้ผู้ยืมทราบถึงความชำรุดบกพร่องนั้น ถ้าผู้ยืมได้รับความเสียหายจากการใช้ทรัพย์สินที่ยืม ผู้ยืมจะเรียกให้ผู้ให้ยืมรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากความชำรุดบกพร่องได้หรือไม่ เนื่องจากตามสัญญาเช่าใช้คงรูปของประเทศไทยเป็นสัญญาฝ่ายเดียว โดยผู้ให้ยืมไม่มีหน้าที่ใดๆ ตามสัญญาที่จะต้องปฏิบัติต่อผู้ยืม อีกทั้ง การส่งมอบทรัพย์สินให้แก่ผู้ยืมเป็นเพียงเงื่อนไขความสมบูรณ์ของสัญญาเช่าใช้คงรูปเท่านั้น มิใช่หน้าที่ของผู้ยืมตามสัญญาเช่าใช้คงรูปแต่อย่างใด นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยยังไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดไว้เป็นการเฉพาะในลักษณะเช่าใช้คงรูปให้ผู้ยืมมีสิทธิเรียกค่าเสียหายจากกรณีดังกล่าวได้

ประการสุดท้าย ถ้าผู้ให้ยืมมีความจำเป็นในการใช้ทรัพย์สินที่ยืมในระหว่างที่สัญญาียังมีผลใช้บังคับ และผู้ยืมไม่ได้ฝ่าฝืนข้อกำหนดการใช้ทรัพย์สิน ตามมาตรา 643 หรือได้ส่งทรัพย์สินที่ยืมเหมือนเช่นวิญญาณ ฟังส่งทรัพย์สินของตนเอง อีกทั้งไม่มีข้อตกลงระหว่างคู่สัญญาให้ผู้ให้ยืมสามารถเรียกทรัพย์สินก่อนกำหนด ผู้ให้ยืมจะสามารถเรียกทรัพย์สินที่ผู้ยืมคืนก่อนกำหนดได้หรือไม่ เนื่องจากบทบัญญัติลักษณะยืมใช้คงรูป กำหนดสิทธิของผู้ให้ยืมในการเรียกทรัพย์สินไว้เฉพาะกรณีที่ได้ตกลงเรื่องระยะเวลาในการยืมและไม่ได้ กำหนดวัตถุประสงค์ของการยืมเท่านั้น โดยมาตรา 646 บัญญัติว่า “ถ้ามิได้กำหนดเวลาไว้ ท่านให้คืน ทรัพย์สินที่ยืม เมื่อผู้ยืมได้ใช้สอยทรัพย์สินนั้นเสร็จแล้วตามการอันปรากฏในสัญญา แต่ผู้ให้ยืมจะเรียกคืนก่อน นั้นก็ได้เมื่อเวลาได้ล่วงไปพอแก่การที่ผู้ยืมจะได้ใช้สอยทรัพย์สินนั้นเสร็จแล้ว” วรรคสอง บัญญัติว่า “ถ้าเวลา ก็มีได้กำหนดไว้ ทั้งในสัญญาที่ไม่ปรากฏว่ายืมไปใช้เพื่อการอันใดไซ้ ท่านว่าผู้ให้ยืมจะเรียกของคืนเมื่อไรก็ได้”

2. สัญญาียืมใช้คงรูปตามกฎหมายโรมัน

2.1 ลักษณะของสัญญาียืมใช้คงรูป

สัญญาียืมใช้คงรูปเป็นสัญญาที่นิยมใช้กันในหมู่เพื่อนฝูงรวมทั้งญาติ อย่างไรก็ตามก็ดีพอคำ อาจใช้สัญญาียืมใช้คงรูปในการยืมสิ่งของเพื่อทำการค้าไม่ว่าจะนำไปประดับร้านหรือเพื่อความสวยงาม และนิทรรศการ โดยผู้ยืม (commodatarius) จะต้องคืนทรัพย์สินอันเป็นวัตถุของสัญญาียืมใช้คงรูป (res commodata) แก่ผู้ให้ยืม (commodator) เมื่อได้ใช้ทรัพย์สินนั้นเสร็จแล้ว¹ ลักษณะสำคัญซึ่งทำให้ สัญญาียืมใช้คงรูปแตกต่างจากสัญญาียืมใช้สิ้นเปลืองคือ กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินมิได้ออนไปยังผู้ยืม ผู้ยืมไม่มี แม้กระทั่งการครอบครองมีแต่เพียงการเก็บรักษา (detention) ทรัพย์สินเท่านั้น การครอบครองยังคงอยู่กับ ผู้ให้ยืม ด้วยเหตุนี้ บุคคลที่ไม่ใช่เจ้าของทรัพย์สินจึงสามารถเป็นผู้ให้ยืมและฟ้องร้องตามสัญญานั้นได้² นอกจากนี้สัญญาียืมใช้คงรูปยังไม่มีลักษณะเป็นสัญญาฝ่ายเดียวเหมือนกับสัญญาียืมใช้สิ้นเปลือง³ แต่มีลักษณะ ต่างตอบแทนซึ่งมีความแตกต่างจากสัญญาต่างตอบแทนทั่วไป โดยหนี้ของผู้ให้ยืมจะเกิดขึ้นจากข้อเท็จจริงบาง ประการซึ่งเกิดขึ้นภายหลังจากที่ผู้ให้ยืมส่งมอบทรัพย์สินแล้ว ผู้ให้ยืมมิได้มีหนี้ต่อผู้ยืมในเวลา ที่ยังไม่ได้ส่งมอบทรัพย์สินแต่อย่างใด ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าสัญญาียืมใช้คงรูปเป็นสัญญาต่างตอบแทน ที่ไม่สมบูรณ์

2.2 หนี้ตามสัญญาียืมใช้คงรูป

ผู้ยืมใช้ทรัพย์สิน (commodatarius) มีหนี้ 3 ประการ ดังนี้⁴

1. ส่งคืนทรัพย์สินที่รับมา (in specie) ในเวลาและสถานที่ซึ่งได้ตกลงกัน ในสภาพที่เหมือนกับที่ได้รับมา จึงมิใช่แต่เพียงทรัพย์สินประเภทเดียวกัน (in genere) กับตอนที่รับมอบไปเหมือนในสัญญาียืมใช้สิ้นเปลือง (matuum) กฎหมายยอมรับความสึกหรอตามปกติ อย่างไรก็ตามก็ดีการคืนทรัพย์สินจะไม่สมบูรณ์จนกว่าจะได้ส่ง มอบดอกผลของทรัพย์สินนั้นด้วย หากทรัพย์สินถูกส่งคืนในสภาพที่เลวกว่าเดิมจะถือว่าไม่มีการส่งคืนทรัพย์สิน นั้นจนกว่าจะได้จ่ายค่าชดเชยให้แก่ผู้ให้ยืมแล้ว

¹ ประชุม โฉมฉาย, หลักกฎหมายโรมันเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546), น.184.

² เพิ่งอ้าง, น. 185.

³ Roby, Henry, John. *Roman Private Law in the time of Cicero and of the Antonines*. (Darmstadt: Scientia Verlag Aalen, 1975) volume 2. p.91.

⁴ ประชุม โฉมฉาย. อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 2, น. 185-186.

2. ผู้ยืมไม่อาจใช้สอยทรัพย์สินนอกเหนือจากวัตถุประสงค์ที่ตกลงกันได้ ถ้าผู้ยืมนำทรัพย์สินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่ตกลงไว้ ผู้ยืมอาจถูกฟ้องด้วย *actio commodati* เพื่อให้ซ่อมแซมทรัพย์สินที่บุบสลาย แม้เขาจะไม่ได้ประมาทเลินเล่อก็ตาม เนื่องจากผู้ยืมต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการนำทรัพย์สินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่ตกลงไว้ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดขึ้นโดยความประมาทเลินเล่อหรือไม่ก็ตาม หากผู้ยืมนำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์นอกเหนือจากที่ตกลงไว้เพราะเชื่อโดยบริสุทธิ์ใจว่าผู้ให้ยืมจะยินยอมเช่นนั้นผู้ยืมไม่ผิดฐานลักทรัพย์ แต่ถ้าผู้ยืมทุจริต หรือประมาทเลินเล่ออย่างรุนแรงถึงขนาดจงใจกระทำผิด (*dolus*) ถือว่าผู้ยืมละเมิดฐานลักทรัพย์ (*furtum*)

3. ถ้ามิได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น ผู้ยืมจะต้องสงวนทรัพย์สินที่ยืมไปเช่นเดียวกับหัวหน้าครอบครัวที่ระมัดระวังดูแลกิจการของตนเองตามปกติ กล่าวคือ ใช้มาตรฐาน *diligentia exacta* หรือ *exactissima* ซึ่งกำหนดให้ผู้ยืมต้องรับผิดชอบต่อความผิดหรือความประมาทเล็กน้อยในลักษณะนามธรรม อย่างไรก็ตาม ถ้าใช้มาตรฐานความระมัดระวังของผู้ที่เกี่ยวข้องในการใช้กิจการงานของตน (*diligentia quam suis rebus adhibere solet*) ผู้ยืมจะต้องรับผิดชอบในลักษณะ *culpa levis in concreto* (ความระมัดระวังที่ต่างจากการดำเนินการของหัวหน้าครอบครัวที่ระมัดระวังที่สุด) อันเป็นความผิดเล็กน้อย (*culpa levis*)⁵ ในอดีตความรับผิดชอบของผู้ยืมเรียกว่า *custodia* เป็นความรับผิดชอบที่มีความเคร่งครัดมากโดยต้องรักษาทรัพย์สินให้ปลอดภัย ผู้ยืมต้องรับผิดชอบในการลักทรัพย์ไม่ว่าประมาทเลินเล่อหรือไม่ก็ตาม เพราะการลักทรัพย์ถือว่าเป็นเหตุที่สามารถป้องกันได้ แต่ผู้ยืมไม่ต้องรับผิดชอบในการปล้นทรัพย์เนื่องจากถือว่าเป็นเหตุสุดวิสัย ถ้าใช้มาตรฐานความระมัดระวัง *custodia* ผู้ยืมต้องรับผิดชอบทุกกรณีเว้นแต่เกิดจากเหตุสุดวิสัย

การปฏิบัติตนของหัวหน้าครอบครัวที่ดี (*bonus paterfamilias*) ในการสงวนทรัพย์สินของตนเองใช้กับสัญญาเช่าใช้คงรูป (*commodatum*) อย่างเคร่งครัด เพราะเป็นการรักษาผลประโยชน์ของผู้ให้ยืมซึ่งส่วนใหญ่ไม่ได้ประโยชน์จากการให้ยืม อย่างไรก็ตาม ถ้าผู้ให้ยืมนำสืบหรือพิสูจน์ให้เห็นได้ว่ามีผู้ดูแลสงวนทรัพย์สินด้วยความระมัดระวังได้ดีกว่าที่ผู้ยืมสงวนทรัพย์สินของตนเอง ผู้ยืมต้องใช้มาตรฐานนั้นในการสงวนรักษาทรัพย์สิน นอกจากนี้ หากทรัพย์สินนั้นเป็นที่นิยมมากในหมู่ประชาชนก่อนหรือขณะที่มีการส่งมอบ ผู้ยืมต้องรับผิดชอบหนักขึ้นโดยจะต้องรับผิดชอบในกรณีที่ความสูญหายหรือบุบสลายเกิดจากเหตุสุดวิสัยด้วย โดยอาศัยหลักการตีความเจตนาของคู่สัญญาอันขึ้นอยู่กับภาวะแวดล้อม⁶

2.3 หน้าที่ของผู้ให้ยืม

เนื่องจาก *commodatum* เป็นสัญญาซึ่งโดยทั่วไปให้ประโยชน์แก่ผู้ยืมเป็นส่วนใหญ่ความรับผิดชอบของผู้ให้ยืมจึงจำกัดกว่าผู้ยืมโดยผู้ให้ยืม (*commodator*) มีหน้าที่ดังต่อไปนี้⁷

1. ผู้ให้ยืมจะต้องชดเชยค่าใช้จ่ายอันคาดไม่ถึงหรือผิดปกติซึ่งผู้ยืมมีความจำเป็นต้องจ่ายไปอันเนื่องมาจากการใช้ทรัพย์สินให้แก่ผู้ยืม แม้ว่าค่าใช้จ่ายนั้นไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์ในลักษณะถาวรเนื่องจากทรัพย์สินได้สูญหายไปภายหลังก็ตาม แต่ไม่รวมถึงค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการใช้ทรัพย์สินตามปกติ

2. ผู้ให้ยืมต้องรับผิดชอบต่อความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง (*culpa lata*) หรือกลฉ้อฉล (*dolus*) หากผู้ให้ยืมทราบถึงความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินแต่มิได้แจ้งให้ผู้ยืมทราบ ผู้ให้ยืมจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น เช่น ถ้าผู้ให้ยืมจงใจให้ยืมถังใส่เหล้าองุ่นที่ชำรุดทำให้เหล้าองุ่นของผู้ยืมเสื่อมคุณภาพหรือรั่วไหลออกไป หรือถ้าผู้ให้ยืมให้ยืมทรัพย์สินที่ตนลักขโมยมาทำให้ผู้ยืมต้องจ่ายค่าเสียหาย ผู้ให้ยืมต้องรับผิดชอบ

⁵ ประชุม โฉมฉาย. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 2, น. 187.

⁶ เฟิงอ้าง, น. 187.

⁷ เฟิงอ้าง, น. 187.

ในความเสียหายที่เกิดขึ้นอันเป็นผลโดยตรงจากการลักทรัพย์ และผู้ให้ยืมไม่อาจทำให้ผู้ยืมเสียหายโดยการเก็บลาภมิควรได้ไว้ เช่น หากผู้ยืมทำทรัพย์สินหายและต้องชำระเงินเพื่อให้ได้ทรัพย์สินคืนมาโดยความพยายามของผู้ให้ยืม ผู้ให้ยืมไม่มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนและไม่สามารถเก็บไว้ได้แม้ไม่ได้เกิดจากกลฉ้อฉลก็ตาม อย่างไรก็ตาม หากสัญญาเป็นประโยชน์แก่ผู้ให้ยืมโดยตรงผู้ให้ยืมจะต้องรับผิดชอบในความประมาทเลินเล่อธรรมดาด้วย (culpa levis) และถ้าผู้ให้ยืมยังไม่ได้ปฏิบัติตามภาระหนี้จนครบถ้วนผู้ยืมสามารถเก็บทรัพย์สินไว้เสมือนผู้รับจำนำทรัพย์สินจนกว่าจะมีการชำระหนี้

3. ผู้ให้ยืมต้องให้ผู้ยืมใช้สอยทรัพย์สินตามที่ตกลงกันจนกว่าจะครบกำหนดเวลา ถ้าผู้ยืมใช้ทรัพย์สินแตกต่างจากที่สัญญากำหนดไว้ ผู้ให้ยืมสามารถเรียกคืนทรัพย์สินได้ทันที

3. มาตราการทางกฎหมายเกี่ยวกับสัญญาใช้คงรูปของประเทศไทยและต่างประเทศ

3.1 สิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญาตามกฎหมายไทย

1) สิทธิและหน้าที่ของผู้ให้ยืม

สิทธิของผู้ให้ยืมตามสัญญาใช้คงรูปอาจแบ่งออกเป็นสามประการ ดังนี้ 1) สิทธิที่จะเรียกทรัพย์สินที่ยืมคืน 2) สิทธิที่จะบอกเลิกสัญญาและ 3) สิทธิที่จะเรียกค่าใช้จ่ายหรือค่าเสียหายจากผู้ยืม

การเรียกทรัพย์สินที่ยืมคืนผู้ให้ยืมจะมีสิทธิเรียกให้ผู้ยืมคืนทรัพย์สินที่ยืมเมื่อใดต้องพิจารณาว่ามีการกำหนดเวลายืมทรัพย์สินไว้หรือไม่ หากเป็นการยืมทรัพย์สินโดยมีกำหนดเวลา ผู้ให้ยืมจะเรียกให้ผู้ยืมคืนทรัพย์สินในระหว่างที่ยังไม่ถึงกำหนดเวลาที่ตกลงกันได้ เว้นแต่จะมีการตกลงกันเป็นอย่างอื่นหรือมีเหตุตามที่ตกลงไว้ในสัญญา แต่การยืมทรัพย์สินโดยไม่มีกำหนดเวลา ผู้ให้ยืมย่อมมีสิทธิที่จะเรียกให้ผู้ยืมคืนทรัพย์สินที่ยืมเมื่อผู้ยืมได้ใช้สอยทรัพย์สินเสร็จแล้วตามวัตถุประสงค์ของสัญญา และผู้ให้ยืมอาจเรียกให้ผู้ยืมคืนทรัพย์สินก่อนนั้นก็เมื่อเวลาได้ล่วงไปพอสมควรแก่การที่ผู้ยืมจะได้ใช้สอยทรัพย์สินนั้นเสร็จแล้ว ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 646 บรรทัดหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อย่างไรก็ตาม ผู้ให้ยืมจะเรียกทรัพย์สินที่ยืมคืนเมื่อใดก็ได้ ในกรณีที่มีได้กำหนดเวลาในการยืมกันไว้และไม่ปรากฏว่ายืมทรัพย์สินไปเพื่อการอันใด

สิทธิที่จะบอกเลิกสัญญา การบอกเลิกสัญญาของผู้ให้ยืมย่อมส่งผลกระทบต่อสิทธิในการใช้สอยทรัพย์สินของผู้ยืม ดังนั้น การใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาจึงต้องมีเหตุอันชอบด้วยกฎหมายโดยผู้ให้ยืมชอบที่จะบอกเลิกสัญญาเมื่อมีการกระทำความผิดจากฝ่ายผู้ยืม กล่าวคือ ผู้ยืมไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ตามสัญญาและมีได้ใช้สอยทรัพย์สินที่ยืมตามหลักการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลผู้ได้รับมอบหมายความไว้วางใจทั้งสามประการ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 645 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ความว่า “ในกรณีทั้งหลายดังกล่าวไว้ในมาตรา 643 นั้นก็ดี หรือถ้าผู้ยืมประพฤติฝ่าฝืนต่อความในมาตรา 644 ก็ดี ผู้ให้ยืมจะบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้” เพื่อลงโทษผู้ยืมซึ่งกระทำการอันเป็นปฏิปักษ์ต่อความไว้วางใจของผู้ให้ยืมและปกป้องประโยชน์ของผู้ให้ยืมซึ่งเป็นคู่สัญญาที่มีได้ประโยชน์ใดๆ จากสัญญาใช้คงรูป⁸

สิทธิที่จะเรียกค่าใช้จ่ายหรือค่าเสียหายจากผู้ยืม ผู้ให้ยืมมีสิทธิเรียกค่าเสียหายจากผู้ยืมตามหลักในเรื่องหนี้ในกรณีทรัพย์สินที่ยืมไปสูญหายหรือบุบสลายอันเป็นความผิดของผู้ยืม ตามมาตรา 215 มาตรา 213 และมาตรา 222 และมีสิทธิเรียกค่าส่งมอบทรัพย์สินที่ยืมซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้ยืมที่จะต้องเป็นผู้จ่าย⁹

⁸ นนทวัชร นวตระกูลพิสุทธ์, หลักกฎหมายเอกเทศสัญญา ลักษณะยืม-ฝากทรัพย์, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558), น. 86-87.

⁹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 642.

หน้าที่ของผู้ให้ยืม ผู้ให้ยืมไม่มีหน้าที่ใดๆ ตามกฎหมายที่จะต้องปฏิบัติต่อผู้ยืม การส่งมอบทรัพย์สินให้แก่ผู้ยืมเป็นเพียงเงื่อนไขความสมบูรณ์ของสัญญาหาใช้หน้าที่ของผู้ยืมตามสัญญาใช้คงรูปไม่

อย่างไรก็ตามในความเป็นจริงแล้ว ผู้ให้ยืมมีหน้าที่ในการบำรุงรักษาหรือซ่อมแซมทรัพย์สินที่ยืมอันเป็นการซ่อมแซมพิเศษซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ให้ยืมมากกว่าประโยชน์ที่ผู้ยืมจะได้รับในการใช้สอยทรัพย์สินตามสัญญาใช้คงรูป การบำรุงรักษาหรือซ่อมแซมใหญ่จึงเป็นประโยชน์ต่อทรัพย์สินของผู้ให้ยืมเป็นสำคัญยิ่งกว่าประโยชน์ในการใช้สอยทรัพย์สินของผู้ยืมตามสัญญา ทั้งนี้ เช่นเดียวกับหน้าที่ของผู้ให้เช่าที่จะต้องเสียค่าใช้จ่ายที่จำเป็นและสมควรเพื่อรักษาทรัพย์สินที่เช่าในกรณีพิเศษนอกจากการบำรุงรักษาหรือซ่อมแซมเล็กน้อย¹⁰ ดังนั้น ผู้ให้ยืมจึงต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการดังกล่าว ประมวลแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะให้เป็นหน้าที่ที่ผู้ให้ยืมต้องเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงแต่อย่างใด¹¹

2) สิทธิและหน้าที่ของผู้ยืม

ผู้ยืมมีหน้าที่ตามสัญญาที่จะต้องปฏิบัติต่อผู้ให้ยืมตามที่ตกลงกันในสัญญา หน้าที่ตามสัญญานี้เรียกว่า เป็น “หน้าที่เฉพาะ” ที่ผู้ยืมจะต้องปฏิบัติต่อผู้ให้ยืม เนื่องจากลักษณะเฉพาะของสัญญาใช้คงรูปโดยหน้าที่เฉพาะนี้ประกอบด้วยหน้าที่สำคัญสามประการ กล่าวคือ 1.หน้าที่ในการเก็บรักษาหรือดูแลรักษาทรัพย์สินที่ยืม 2.หน้าที่ในการเสียค่าใช้จ่ายต่างๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินที่ยืม 3.หน้าที่ในการคืนทรัพย์สินที่ยืม

การเก็บรักษาหรือดูแลรักษาทรัพย์สินที่ยืม ผู้ยืมเป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินที่ยืมเพื่อใช้สอยประโยชน์ในทรัพย์สินนั้นตามวัตถุประสงค์ของสัญญาหรือตามสภาพปกติแห่งทรัพย์สินนั้นโดยที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ยืมแต่ประการใด แม้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะมิได้กำหนดหน้าที่ตามสัญญาในการเก็บรักษาหรือดูแลรักษาทรัพย์สินที่ยืมไว้โดยชัดแจ้งก็ตาม แต่โดยสภาพแล้วผู้ยืมย่อมมีหน้าที่ที่จะต้องเก็บและดูแลรักษาทรัพย์สินที่ยืมให้อยู่ในสภาพปกติด้วยเช่นกัน ด้วยเหตุนี้ผู้ยืมย่อมมีหน้าที่ที่จะต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ ที่จำเป็นแก่การดูแลรักษาทรัพย์สินที่ยืมเป็นการทั่วไป

การใช้ทรัพย์สินที่ยืม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติไว้ในมาตรา 643 ว่า “ทรัพย์สินซึ่งยืมนั้น ถ้าผู้ยืมเอาไปใช้การอย่างอื่นนอกจากการอันเป็นปกติแก่ทรัพย์สินนั้นหรือนอกจากการอันปรากฏในสัญญาก็ดีเอาไปให้บุคคลภายนอกใช้สอยก็ดีเอาไปไว้นานกว่าที่ควรจะเอาไว้มิได้ ท่านว่าผู้ยืมจะต้องรับผิดชอบในเหตุทรัพย์สินนั้นสูญหายหรือบุบสลายไปอย่างหนึ่งอย่างใด แม้ถึงจะเป็นเพราะเหตุสุดวิสัย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าถึงอย่างไรทรัพย์สินนั้นก็จะต้องสูญหายหรือบุบสลายอยู่นั่นเอง”

1) ผู้ยืมต้องไม่เอาทรัพย์สินที่ยืมไปใช้ในการอย่างอื่นนอกจากการอันเป็นปกติแก่ทรัพย์สิน ผู้ยืมต้องใช้ทรัพย์สินที่ยืมตามสภาพแห่งทรัพย์สินนั้น เพราะทรัพย์สินแต่ละชนิดย่อมมีข้อจำกัดในการใช้ตามสภาพของตัวทรัพย์สิน ไม่เช่นนั้นอาจก่อให้เกิดความเสียหายและนำมาซึ่งความรับผิดชอบของผู้ยืมตามมาตรา 215 ได้ เช่น ยืมรถยนต์ไปใช้เป็นพาหนะโดยสารจะนำไปบรรทุกดินหรือขนเครื่องจักรไม่ได้ ถือได้ว่าเป็นการใช้ที่ไม่เป็นไปตามสภาพแห่งทรัพย์สินนั้น

2) ผู้ยืมต้องไม่ใช้ทรัพย์สินที่ยืมนอกจากการอันปรากฏในสัญญา หมายความว่า ผู้ยืมต้องใช้ทรัพย์สินที่ยืมตามที่ได้มีการตกลงกันว่าจะใช้ทรัพย์สินเพื่อการอันใดจะใช้ทรัพย์สินในการอื่นนอกเหนือจากข้อตกลงไม่ได้ เช่น ตก

¹⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 553.

¹¹ Article 1890 of Civil Code.

ลงยึดรถยนต์เพื่อขับไปเที่ยวที่จังหวัดเชียงใหม่ จะขับต่อไปถึงแม่ฮ่องสอนไม่ได้ ถือได้ว่าเป็นการไม่ปฏิบัติตามสัญญา

3) ผู้ยืมต้องไม่เอาทรัพย์สินไปให้บุคคลภายนอกใช้สอย สัญญาเช่าใช้คงรูปนั้นเป็นสัญญาที่ถือเอาคุณสมบัติของผู้ยืมเป็นสำคัญโดยมุ่งให้ผู้ยืมเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากการใช้ทรัพย์สินเป็นการเฉพาะ การใช้ทรัพย์สินที่ยืมจะต้องใช้โดยผู้ยืมเท่านั้น ผู้ยืมจึงไม่สามารถที่จะนำทรัพย์สินไปให้บุคคลอื่นใช้สอยได้ หากฝ่าฝืนนำไปให้บุคคลภายนอกใช้สอยและเกิดการเสียหายผู้ยืมจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายนั้น

บทบัญญัติในมาตรา 643 วางหลักเกณฑ์ที่ค่อนข้างจะเคร่งครัดเกี่ยวกับการนำทรัพย์สินไปให้บุคคลภายนอกใช้สอยเสมือนหนึ่งว่ากรณีดังกล่าวไม่อาจเกิดขึ้นได้แม้ผู้ให้ยืมจะอนุญาตก็ตาม เพราะหากปรากฏว่าผู้ยืมได้นำทรัพย์สินที่ยืมไปให้บุคคลภายนอกใช้และทรัพย์สินนั้นเกิดการสูญหายหรือบุบสลายโดยเหตุสุดวิสัย ผู้ยืมก็ต้องรับผิดชอบมีผลเท่ากับเป็นการวางหลักการว่าผู้ยืมซึ่งเป็นคู่สัญญาเท่านั้นที่มีสิทธิใช้ทรัพย์สินที่ยืมบุคคลภายนอกไม่มีสิทธิได้ใช้สอยทรัพย์สินที่ยืมนั้น อย่างไรก็ตาม ผู้ให้ยืมกับผู้ยืมอาจตกลงให้ผู้ยืมสามารถนำทรัพย์สินที่ยืมไปให้บุคคลภายนอกใช้สอยได้ เนื่องจากบทบัญญัตินี้ดังกล่าวไม่ได้เป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และเป็นเรื่องของความสมัครใจของผู้ให้ยืมด้วย

4) ผู้ยืมต้องไม่เอาทรัพย์สินที่ยืมไปไว้นานกว่าที่ควรจะมีไว้ กล่าวคือ เมื่อผู้ยืมจะต้องรีบส่งคืนทรัพย์สินที่ยืมนั้นเมื่อได้ใช้สอยเสร็จสิ้นตามที่ตกลงกันแล้วไม่ควรที่จะเก็บทรัพย์สินไว้โดยไม่จำเป็น ส่วนการพิจารณาระยะเวลาที่เอาไว้ว่าจะเป็นการนานเกินควรจะมีไว้หรือไม่นั้นจะต้องพิจารณาเป็นรายกรณีไป โดยจะต้องพิจารณาถึงสภาพแห่งทรัพย์สินที่ยืมประกอบด้วย ในบางกรณีการส่งคืนทรัพย์สินอาจไม่สามารถทำได้ในทันทีที่ได้ใช้สอยเสร็จ แต่จำเป็นต้องใช้เวลาอีกระยะเวลาหนึ่งเพื่อการรื้อถอนหรือแบ่งแยกทรัพย์สินออกเป็นส่วนๆ ระยะเวลาดังกล่าวจึงเป็นระยะเวลาอันจำเป็นอีกช่วงระยะเวลาหนึ่งที่ผู้ยืมจะต้องครอบครองทรัพย์สินนั้น อย่างไรก็ตาม หากผู้ยืมไม่รีบส่งคืนทรัพย์สินเมื่อระยะเวลาดังกล่าวผ่านพ้นไปแล้ว ย่อมถือได้ว่าเป็นการเอาไว้นานกว่าที่ควรจะมีไว้ ซึ่งในช่วงเวลานี้ผู้ยืมจะต้องรับผิดชอบหากทรัพย์สินที่ยืมเกิดการสูญหายหรือบุบสลาย ทั้งนี้ แม้จะเป็นเพราะเหตุสุดวิสัยก็ตามเนื่องจากกฎหมายไม่ต้องการให้ผู้ยืมยกเป็นข้อต่อสู้เพื่อปฏิเสธความรับผิดได้อันทำให้ผู้ยืมตระหนักว่าการต้องรีบคืนทรัพย์สินที่ยืมเมื่อใช้สอยเสร็จแล้วเป็นหน้าที่อันสำคัญของผู้ยืม¹² หลักการดังกล่าวเป็นหลักการเดียวกันกับมาตรา 217

การที่กฎหมายกำหนดให้ผู้ยืมไม่สามารถปฏิเสธความรับผิดได้แม้การสูญหายหรือการบุบสลายจะเกิดจากเหตุสุดวิสัยก็ตามเป็นการทำให้ผู้ยืมได้ตระหนักว่าการใช้ทรัพย์สินที่ยืมนั้นเป็นการใช้ทรัพย์สินของผู้อื่นต้องระมัดระวังไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ตัวทรัพย์สินนั้น รวมทั้งต้องปฏิบัติตามสัญญาโดยเคร่งครัดด้วย ทั้งนี้ เพราะในที่สุดแล้วจะต้องคืนทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้ให้ยืมตามสภาพแห่งทรัพย์สินที่เป็นอยู่ในขณะที่ผู้ให้ยืมได้ส่งมอบให้ การที่ทรัพย์สินที่ยืมต้องสูญหายหรือบุบสลายโดยเหตุสุดวิสัยนั้นเป็นเรื่องที่ไม่อาจจะโทษผู้ยืมได้เพราะเป็นภัยพิบัติที่ไม่อาจจะป้องกันได้ หากผู้ยืมใช้ทรัพย์สินที่ยืมโดยชอบแม้ทรัพย์สินนั้นเกิดการสูญหายหรือบุบสลายโดยเหตุสุดวิสัยผู้ยืมไม่ต้องรับผิดชอบแต่อย่างใด แต่ภัยพิบัตินั้นได้เกิดขึ้นในขณะที่ผู้ยืมไม่ได้ใช้ทรัพย์สินโดยชอบซึ่งถือได้ว่าเป็น

¹² Article 1881 of Civil Code.

ความผิดของผู้ยืมที่ต้องรับผิดชอบ ถ้าผู้ยืมสามารถพิสูจน์ได้ว่าแม้จะใช้ทรัพย์สินที่ยืมโดยชอบเหตุสุดวิสัยอันทำให้ทรัพย์สินนั้นสูญหายหรือบุบสลายก็เกิดขึ้นอยู่ดีผู้ยืมก็หลุดพ้นจากความรับผิดชอบ¹³

หน้าที่ของผู้ยืมตามสัญญาใช้คงรูปประการสุดท้าย คือ การคืนทรัพย์สินที่ยืม เนื่องจากสัญญาใช้คงรูปเป็นสัญญาใช้ประเภทหนึ่งซึ่งมีวัตถุประสงค์ของสัญญาในการให้ผู้ยืมใช้สอยทรัพย์สินที่ยืมได้เปล่า สัญญาใช้คงรูปมีกำหนดเวลาชั่วคราวหรือชั่วระยะเวลาหนึ่ง การใช้สอยทรัพย์สินที่ยืมจึงมิได้มีลักษณะเป็นการถาวร แต่เป็นเพียงชั่วระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น ผู้ยืมจึงมีหน้าที่ตามสัญญาที่จะต้องคืนทรัพย์สินที่ยืมเมื่อตนใช้สอยเสร็จแล้วหรือเมื่อครบกำหนดเวลาที่ตกลงกับผู้ให้ยืมหรือเมื่อล่วงเวลาไปพอสมควรแก่การใช้สอยทรัพย์สินนั้นเสร็จแล้วในกรณีที่มีกำหนดเวลากันไว้

3.2 สิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญาตามกฎหมายฝรั่งเศส

1) สิทธิและหน้าที่ของผู้ให้ยืม

ผู้ให้ยืมมีสิทธิได้รับทรัพย์สินที่คืนคืนภายหลังกำหนดเวลาที่ตกลงกับผู้ยืม หรือเมื่อมีการผิดข้อตกลงระหว่างผู้ให้ยืมและผู้ยืม หรือภายหลังที่ผู้ยืมได้ใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินที่ยืมแล้วตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 1888¹⁴ และถึงแม้ว่าผู้ยืมยังต้องการใช้ทรัพย์สินอยู่ หากผู้ให้ยืมมีความต้องการใช้ทรัพย์สินอย่างรีบด่วนและไม่อาจคาดหมายได้ ศาลอาจบังคับให้ผู้ยืมคืนทรัพย์สินให้แก่ผู้ให้ยืมได้ตามพฤติการณ์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 1889¹⁵ สิทธิในการเรียกให้คืนทรัพย์สินนี้ไม่นำไปใช้กับสัญญาใช้สิ่งเคลื่อนที่ เนื่องจากผู้ยืมไม่มีสิ่งของที่ยืมอีกต่อไป เพราะเขาได้โอนหรือผลาญทรัพย์สินนั้นแล้ว ในขณะที่ผู้ยืมใช้คงรูปมักยึดหน่วงทรัพย์สินที่ยืมไว้¹⁶

โดยหลักแล้วผู้ให้ยืมไม่มีภาระหน้าที่ใด ก่อนการส่งมอบทรัพย์สินไม่มีสัญญาผูกมัดคู่กรณี ภายหลังการส่งมอบผู้ยืมไม่มีสิ่งใดที่จะเรียกร้องจากผู้ให้ยืมเนื่องจากสัญญาใช้คงรูปเป็นสัญญาฝ่ายเดียว อย่างไรก็ตาม ผู้ให้ยืมอาจมีภาระผูกพันบางอย่าง แต่ภาระหน้าที่ของผู้ให้ยืมนี้ไม่ได้เกิดขึ้นจากสัญญาใช้คงรูป¹⁷ กล่าวคือ ในกรณีที่ทรัพย์สินที่ยืมมีความชำรุดบกพร่องซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้ยืม ผู้ให้ยืมต้องรับผิดชอบเมื่อได้รู้ถึงความชำรุดบกพร่องนั้นและไม่ได้บอกกล่าวให้ผู้ยืมทราบล่วงหน้า ตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 1891¹⁸ ภาระหน้าที่ของผู้ให้ยืมนี้เกิดจากการหลอกลวงของผู้ให้ยืม¹⁹

2) สิทธิและหน้าที่ของผู้ยืม

ผู้ยืมมีภาระผูกพันสามหลักการสามประการ²⁰

¹³ สุธีร์ ศุภนิตย์, สัญญาใช้และฝากทรัพย์สิน การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายไทยและกฎหมาย ญี่ปุ่น, (กรุงเทพมหานคร: โครงการศึกษาวิจัยเสริมหลักสูตร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530), น.63-66.

¹⁴ Article 1888 of Civil Code.

¹⁵ Article 1889 of Civil Code.

¹⁶ Planoil, Fernand Marcel, *Treatise on the Civil Law*, trans. Louisiana State Law Institute, (Louisiana: Louisiana State Law Institute, 1939), p. 206.

¹⁷ Planoil, Fernand Marcel, *supra note 11*.

Article 1891 of Civil Code.

¹⁹ Planoil, Fernand Marcel, *supra note 11*.

²⁰ Planoil, Fernand Marcel, *supra note 11*.

(1) ดูแลปกป้องและรักษาทรัพย์สินเป็นอย่างดีในฐานะผู้ดูแลที่รอบคอบ ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสมาตรา 1880²¹ วางหลักว่า ผู้ยืมมีหน้าที่ในการดูแล เก็บรักษา และสงวนไว้ซึ่งทรัพย์สินที่ยืมเสมือนเจ้าของที่ระมัดระวัง ผู้ยืมจะใช้ทรัพย์สินที่ยืมได้เฉพาะการใช้โดยธรรมชาติของทรัพย์สินนั้น หรือที่กำหนดไว้ในสัญญา

(2) จำกัดการใช้งานของตนเฉพาะที่ได้ตกลงโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยาย ถ้าผู้ยืมใช้ทรัพย์สินในการอื่น เขาอาจถูกบังคับให้จ่ายค่าเสียหายแก่ผู้ให้ยืมในกรณีที่เกิดความเสียหายจากการนั้น ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสมาตรา 1881²² วางหลักว่า ในกรณีที่ผู้ยืมใช้ทรัพย์สินในการอื่น หรือนานกว่าที่ควร ผู้ยืมต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น แม้ว่าเกิดขึ้นจากเหตุการณ์ซึ่งเป็นอุบัติเหตุ

(3) ส่งคืนทรัพย์สินเมื่อครบกำหนดระยะเวลาในการยืม

ในกรณีที่ทรัพย์สินที่ยืมพินาศเนื่องจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยอุบัติเหตุ ซึ่งผู้ยืมสามารถรักษาทรัพย์สินได้โดยการใช้ทรัพย์สินของตนเอง หรือในกรณีที่สามารถรักษาทรัพย์สินได้เพียงขึ้นเดียว ผู้ยืมเลือกที่จะรักษาทรัพย์สินของตนเอง ผู้ยืมต้องรับผิดชอบในความเสียหายของทรัพย์สินที่ยืม ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสมาตรา 1882²³ ผู้ยืมซึ่งเป็นลูกหนี้ในทรัพย์สินที่ยืมมาจะหลุดพ้นเมื่อความเสียหายของทรัพย์สินเกิดขึ้นในระหว่างระยะเวลาของการยืมโดยปราศจากความผิดของผู้ยืม แต่ผู้ยืมสามารถยอมรับความเสี่ยงได้โดยข้อตกลงพิเศษ กฎหมายสันนิษฐานว่ามีข้อตกลงดังกล่าวเมื่อทรัพย์สินนั้นมีการตีราคาในขณะที่ยืม²⁴ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสมาตรา 1883²⁵ วางหลักว่า หากมีการประเมินราคาทรัพย์สินที่ยืม ความเสียหายที่เกิดขึ้นแม้จะเกิดจากเหตุการณ์ซึ่งเป็นอุบัติเหตุก็ตามผู้ยืมเป็นฝ่ายต้องรับผิดชอบ เว้นแต่จะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น นอกจากนั้น กฎหมายยังกำหนดให้ทรัพย์สินตกอยู่ในความเสี่ยงของผู้ยืม หากผู้ยืมใช้ทรัพย์สินในทางที่ผิด หรือเก็บทรัพย์สินไว้เกิดเวลาที่กำหนด

3.3 สิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญาตามกฎหมายเยอรมัน

1) สิทธิและหน้าที่ของผู้ให้ยืม

สัญญายืมใช้คงรูปยึดหลักของสัญญา Re มาตั้งแต่ยุคโรมัน สิทธิของผู้ให้ยืมนั้นเห็นได้ว่าผู้ให้ยืมมีสิทธิได้รับทรัพย์สินที่ส่งมอบให้ผู้ยืมใช้สอยคืนตาม มาตรา 598 นอกจากนี้ผู้ให้ยืมยังมีสิทธิเรียกทรัพย์สินคืนได้ตามมาตรา 604²⁶ (2) ถ้าไม่ได้กำหนดระยะเวลาไว้โดยเฉพาะ ผู้ยืมต้องส่งคืนทรัพย์สินที่ยืมภายหลังได้ใช้สอยตามวัตถุประสงค์แล้ว ผู้ให้ยืมอาจเรียกทรัพย์สินคืนก่อนหน้านั้นได้ ถ้าเวลาผ่านไปนานจนผู้ยืมสามารถใช้สอยทรัพย์สินนั้นได้ (3) ถ้ามิได้กำหนดระยะเวลาในการยืมไว้และไม่ปรากฏว่ายืมไปเพื่อการใด ผู้ให้ยืมอาจเรียกทรัพย์สินคืนในเวลาใดก็ได้ และ (4) ถ้าผู้ยืมส่งมอบทรัพย์สินให้บุคคลภายนอกใช้สอย ผู้ให้ยืมอาจเรียกทรัพย์สินคืนจากบุคคลภายนอกได้เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาที่ยืม นอกจากสิทธิในการได้รับทรัพย์สินคืนและสิทธิในการเรียกทรัพย์สินคืนแล้ว ผู้ให้ยืมยังมีสิทธิบอกเลิกสัญญาตามมาตรา 605²⁷ 1. ถ้าผู้ให้ยืมต้องการทรัพย์สินที่ยืมเนื่องจากเหตุการณ์ที่ไม่อาจคาดหมายได้ 2. ถ้าผู้ยืมใช้สอยทรัพย์สินฝ่าฝืนสัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งส่งมอบทรัพย์สินให้บุคคลภายนอกใช้สอยโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือทำให้ทรัพย์สินเสียหายโดยละเลยไม่ดูแลทรัพย์สินนั้น 3. ถ้าผู้ยืมตาย

²¹ Article 1880 of Civil Code.

²² Article 1881 of Civil Code.

²³ Article 1882 of Civil Code.

²⁴ Planoil, Fernand Marcel, *supra* note 11.

²⁵ Article 1883 of Civil Code.

²⁶ Article 604 of German Civil Code.

²⁷ Article 605 of German Civil Code.

หน้าที่ของผู้ให้ยืมนั้นผู้ให้ยืมมีความรับผิดชอบเพียงการกระทำโดยเจตนาและประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงเท่านั้น ตามมาตรา 599²⁸ แต่หากผู้ให้ยืมหลอกลวงผู้ยืมโดยปกปิดข้อบกพร่องเกี่ยวกับกฎหมาย หรือข้อบกพร่องเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ยืม เช่นนั้น ผู้ให้ยืมต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ยืมสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้น ตามมาตรา 600²⁹ และหน้าที่ของผู้ให้ยืมในการชดเชยค่าใช้จ่ายอื่นๆ นั้น อยู่ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมาย ไม่มีการอนุญาตเป็นการเฉพาะ ตามมาตรา 601 (2)³⁰

4. วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายลักษณะยืมใช้คงรูป

4.1 วิเคราะห์ปัญหาความรับผิดชอบของผู้ยืม

สัญญายืมใช้คงรูปคือสัญญาที่บุคคลหนึ่งเรียกว่าผู้ให้ยืมตกลงให้ผู้ยืมคนหนึ่งเรียกว่าผู้ยืมใช้สอยทรัพย์สินสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้เปล่า ผู้ยืมจึงมีสิทธิจะใช้สอยทรัพย์สินที่ยืมโดยไม่ต้องเสียค่าตอบแทนให้แก่ผู้ให้ยืม ผู้ยืมเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์จากสัญญายืมใช้คงรูปแต่เพียงฝ่ายเดียว ผู้ให้ยืมไม่ได้รับค่าตอบแทนหรือประโยชน์อื่นใดจากสัญญาดังกล่าว และอาจต้องเสียประโยชน์เนื่องจากไม่สามารถใช้สอยทรัพย์สินนั้นในระหว่างที่ผู้ให้ยืมได้ การที่ผู้ให้ยืมจะให้บุคคลใดยืมทรัพย์สินของตนไปใช้สอยจึงต้องพิจารณาคุณสมบัติของบุคคลนั้นว่าจะสามารถดูแลรักษาทรัพย์สินให้ปลอดภัยตลอดเวลาที่ทรัพย์สินอยู่ในความครอบครองบุคคลนั้นได้หรือไม่ คุณสมบัติของผู้ยืมจึงถือเป็นสาระสำคัญประการหนึ่งของสัญญายืมใช้คงรูป การที่ผู้ให้ยืมตกลงมอบทรัพย์สินสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้แก่บุคคลใดเพื่อใช้สอยจึงเป็นการให้ความไว้นั่นเองแก่บุคคลนั้นทำให้บุคคลที่ได้รับมอบความไว้นั้นจะต้องปฏิบัติหน้าที่ในการกระทำต่อทรัพย์สินที่ยืมตามหลักการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลที่ได้รับมอบหมายความไว้วางใจ ได้แก่ หลักการปฏิบัติหน้าที่ด้วยตนเอง หลักการปฏิบัติหน้าที่ตามขอบอำนาจแห่งตน และหลักการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวังและความซื่อสัตย์สุจริต

ในสมัยโรมันหากทรัพย์สินที่ยืมสูญหายหรือได้รับความเสียหายโดยเกิดจากการกระทำของผู้ยืมหรือบุคคลภายนอก ผู้ยืมต้องเป็นผู้รับผิดชอบทุกกรณี เว้นแต่การสูญหายหรือความเสียหายนั้นเกิดจากเหตุสุดวิสัย ความรับผิดชอบของผู้ยืมในสมัยโรมันเรียกว่า custodia เป็นความรับผิดชอบที่มีความเคร่งครัดมากโดยผู้ยืมต้องรักษาทรัพย์สินให้ปลอดภัยและต้องรับผิดชอบในอุบัติเหตุซึ่งทำให้ทรัพย์สินบุบสลายหรือชำรุดเสียหายเนื่องจากเป็นเหตุที่กฎหมายถือว่าเป็นสิ่งที่ป้องกันได้ นอกจากนี้ หากทรัพย์สินนั้นเป็นที่นิยมมากในหมู่ประชาชนก่อนหรือขณะที่มีการส่งมอบผู้ยืมต้องรับผิดชอบหนักขึ้นโดยจะต้องรับผิดชอบในกรณีที่ความสูญหายหรือบุบสลายเกิดจากเหตุสุดวิสัยด้วย โดยอาศัยหลักการตีความเจตนาของคู่สัญญาอันขึ้นอยู่กับภาวะแวดล้อม³¹ และหากทรัพย์สินที่ส่งคืนอยู่ในสภาพที่เลวกว่าเดิมจะถือว่าไม่มีการส่งคืนทรัพย์สินนั้นจนกว่าจะได้จ่ายค่าชดเชยให้แก่ผู้ให้ยืมแล้ว

ความรับผิดชอบของผู้ยืมตามสัญญายืมใช้คงรูปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย เมื่อพิจารณา มาตรา 643 บัญญัติว่า “ทรัพย์สินซึ่งยืมนั้น ถ้าผู้ยืมเอาไปใช้ในการอย่างอื่นนอกจากการอันเป็นปกติแก่ทรัพย์สินนั้น หรือนอกจากการอันปรากฏในสัญญา เอาไปให้บุคคลภายนอกใช้สอย หรือเอาไว้นานกว่าที่ควรเอาไว้ ผู้ยืมจะต้องรับผิดชอบในเหตุทรัพย์สินนั้นสูญหาย หรือบุบสลายไปอย่างหนึ่งอย่างใด แม้จะเป็นเพราะเหตุ

²⁸ Article 599 of German Civil Code.

²⁹ Article 600 of German Civil Code.

³⁰ Article 601 (2) of German Civil Code.

³¹ ประชุม โฉมฉาย, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 2, น.187-189.

สุดวิสัย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าถึงอย่างไรทรัพย์สินนั้นก็จะต้องสูญหายหรือบุบสลายอยู่นั่นเอง ” เห็นได้ว่า มาตรา 643 ได้วางข้อกำหนดการใช้ทรัพย์สินโดยไม่ให้ผู้ยืมนำทรัพย์สินไปใช้ในการอื่นนอกจากอันเป็นปกติแก่ทรัพย์สินนั้น นอกจากที่ปรากฏในสัญญา ไม่ให้นำทรัพย์สินไปให้บุคคลภายนอกใช้สอย หรือเอาทรัพย์สินไว้นานกว่าที่ควรจะทำเอาไว้ หากผู้ยืมใช้ทรัพย์สินฝ่าฝืนข้อกำหนดตามมาตรา 643 ผู้ยืมย่อมมีความรับผิดชอบในความสูญหายหรือบุบสลายของทรัพย์สิน การที่ผู้ยืมต้องใช้ทรัพย์สินตามข้อกำหนดในมาตรา 643 เป็นผลมาจากหลักการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลที่ได้รับมอบหมายความไว้วางใจซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองทรัพย์สินที่ยืม อย่างไรก็ตาม กรณีที่ทรัพย์สินที่ยืมสูญหายหรือบุบสลายโดยเกิดจากการกระทำของบุคคลภายนอกในระหว่างที่ยืมโดยที่ผู้ยืมไม่ได้ใช้ทรัพย์สินฝ่าฝืนข้อกำหนดตามมาตรา 643 ผู้ยืมไม่ต้องรับผิดชอบในความสูญหายหรือบุบสลายของทรัพย์สินนั้น แต่ความสูญหายหรือบุบสลายดังกล่าวจะตกอยู่กับฝ่ายผู้ให้ยืม

สำหรับประเทศฝรั่งเศสสัญญาผู้ยืมใช้คงรูปเป็นสัญญาฝ่ายเดียวผู้ยืมเป็นฝ่ายที่ได้รับประโยชน์จากสัญญาเพียงฝ่ายเดียว เมื่อพิจารณา มาตรา 1882 วางหลักว่า ในกรณีที่ทรัพย์สินที่ยืมพินาศเนื่องจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยอุบัติเหตุซึ่งผู้ยืมสามารถรักษาทรัพย์สินได้โดยการใช้ทรัพย์สินของตนเอง หรือสามารถรักษาทรัพย์สินได้เพียงขึ้นเดียว ถ้าผู้ยืมเลือกที่จะรักษาทรัพย์สินของตนเอง ผู้ยืมต้องรับผิดชอบในความเสียหายของทรัพย์สินที่ยืม เห็นได้ว่า แม้ความเสียหายที่เกิดขึ้นจะเกิดจากอุบัติเหตุโดยผู้ยืมไม่ได้ใช้ทรัพย์สินฝ่าฝืนข้อกำหนดตามมาตรา 1880 และ 1881 ผู้ยืมก็ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นเพราะเลือกที่จะรักษาทรัพย์สินของตนเอง อย่างไรก็ตาม มาตรา 1883 วางหลักว่า หากมีการประเมินราคาทรัพย์สินที่ยืม ความเสียหายที่เกิดขึ้นแม้จะเกิดจากเหตุการณ์ซึ่งเป็นอุบัติเหตุก็ตามผู้ยืมเป็นฝ่ายต้องรับผิดชอบ เว้นแต่จะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น จากมาตราดังกล่าวเห็นว่า แม้ผู้ยืมไม่ได้ใช้ทรัพย์สินฝ่าฝืนข้อกำหนดตามมาตรา 1880 และ 1881 และผู้ยืมไม่ได้เลือกที่จะรักษาทรัพย์สินของตนเอง ผู้ยืมก็ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ซึ่งเป็นอุบัติเหตุเพราะได้มีการประเมินราคาทรัพย์สินที่ยืมไว้ เว้นแต่ผู้ยืมจะได้ตกลงกับผู้ให้ยืมไว้เป็นอย่างอื่น

สำหรับประเทศเยอรมนีเมื่อพิจารณา มาตรา 603 วางหลักว่า ผู้ยืมไม่มีสิทธิใช้สอยทรัพย์สินในการอื่นนอกจากที่สอดคล้องกับสัญญา และผู้ยืมไม่มีสิทธิส่งมอบทรัพย์สินให้บุคคลภายนอกใช้สอยโดยปราศจากความยินยอมของผู้ให้ยืม เห็นได้ว่ากฎหมายเยอรมันได้วางข้อกำหนดการใช้ทรัพย์สินไว้เพียงสองประการ คือ ผู้ยืมต้องใช้ทรัพย์สินตามที่กำหนดไว้ในสัญญาและผู้ยืมต้องใช้สอยทรัพย์สินด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม หากผู้ยืมได้รับความยินยอมจากผู้ให้ยืมผู้ยืมก็อาจส่งมอบทรัพย์สินให้บุคคลภายนอกใช้สอยได้ นอกจากนี้ มาตรา 602 วางหลักว่า ผู้ยืมไม่ต้องรับผิดชอบในการเปลี่ยนแปลงหรือการเสื่อมสภาพของทรัพย์สินที่ยืมซึ่งเกิดจากการใช้สอยที่สอดคล้องกับสัญญา

ในเรื่องความรับผิดชอบของผู้ยืมเห็นได้ว่ากฎหมายฝรั่งเศสได้กำหนดไว้ค่อนข้างละเอียดมากที่สุด ทำให้สามารถคุ้มครองประโยชน์ของผู้ให้ยืมในความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินที่ยืมได้มากที่สุดเพราะแม้ผู้ยืมจะไม่มีคามผิดแต่ก็มีความรับผิดชอบต่อทรัพย์สินในความเสียหายที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ทรัพย์สินที่ยืมได้รับความเสียหายโดยเกิดจากการกระทำของบุคคลภายนอกหากไม่มีการประเมินราคาทรัพย์สิน ผู้ยืมก็ไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นและไม่ใช้กรณีที่ผู้ยืมใช้ทรัพย์สินฝ่าฝืนข้อกำหนดตามกฎหมายทำให้เกิดความเสียหายขึ้น ผู้เขียนเห็นว่า ในเรื่องความรับผิดชอบของผู้ยืมนั้นผู้ยืมควรมีความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นแม้ว่าความเสียหายดังกล่าวจะไม่ได้เกิดจากความผิดของผู้ยืมเหมือนกับกฎหมายโรมันที่ผู้ยืมต้องรับผิดชอบในความเสียหายหรือบุบสลายที่เกิดจากบุคคลภายนอกหรืออุบัติเหตุเนื่องจากผู้ให้ยืมไม่ได้รับประโยชน์จากสัญญาผู้ยืมใช้คงรูปและในระหว่างที่ยืมทรัพย์สินอยู่ความครอบครองของผู้ยืม เมื่อผู้ให้ยืมไม่ได้รับประโยชน์ตอบแทนจากสัญญาแล้วจึงไม่ควร

ให้ผู้ให้ยืมรับภาระในความเสียหายที่เกิดขึ้นอีก ถึงแม้ผู้ยืมจะไม่มี ความผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้น แต่ผู้ยืมก็ได้รับประโยชน์โดยได้ใช้สอยทรัพย์สินตามสัญญาโดยไม่ต้องเสียค่าตอบแทนใด ๆ การที่ผู้ยืมไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นเพราะผู้ยืมไม่มีความผิดในการใช้ทรัพย์สินฝ่าฝืนหน้าที่ตามกฎหมายทำให้ผู้ยืมที่ได้ชดใช้ค่าเสียหายหรือได้ซ่อมแซมทรัพย์สินให้แก่ผู้ให้ยืมไม่สามารถเข้ารับช่วงสิทธิของผู้ให้ยืมในการเรียกเอาค่าเสียหายจากบุคคลภายนอกซึ่งเป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายได้เนื่องจากผู้ยืมไม่มีหนี้ในการชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ให้ยืม

ในเรื่องนี้แม้กฎหมายของประเทศเยอรมนีจะไม่ได้กำหนดให้ผู้ยืมต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของบุคคลภายนอกทำให้อาจมีความเห็นว่ากฎหมายของประเทศเยอรมนีไม่ต้องการให้บุคคลที่ไม่มี ความผิดต้องมีความรับผิดชอบตามกฎหมาย แต่กฎหมายของประเทศเยอรมนีก็มีบทบัญญัติที่กำหนดให้ผู้ให้ยืมมี สิทธิเลิกสัญญาในกรณีที่ผู้ให้ยืมมีความจำเป็นในการใช้ทรัพย์สินเนื่องจากเหตุการณ์อันไม่อาจคาดหมายได้ การใช้ สิทธิตามบทบัญญัติดังกล่าวอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้ยืมได้แต่กฎหมายของประเทศเยอรมนีก็ได้ กำหนดว่าผู้ให้ยืมต้องเรียกทรัพย์สินคืนโดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ยืมแต่อย่างใด เห็นได้ว่าผู้ยืมตาม กฎหมายเยอรมนีก็อาจได้รับความเสียหายจากการใช้สิทธิตามกฎหมายทั้งที่ผู้ยืมไม่มีความผิดเช่นเดียวกัน และ ในกรณีดังกล่าวผู้ยืมไม่สามารถไปเรียกร้องเอาค่าเสียหายจากบุคคลใดได้อีก จึงมีความเห็นว่า การที่กฎหมายกำหนดให้ผู้ยืม ต้องรับผิดชอบในกรณีที่ความเสียหายเกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลภายนอกนั้นไม่ได้ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม แก่ผู้ยืมแต่อย่างใด แม้ผู้ยืมจะมีความรับผิดชอบตามกฎหมายต่อผู้ให้ยืมแต่ผู้ยืมก็ยังสามารถเข้ารับช่วงสิทธิของ ผู้ให้ยืมไปเรียกเอาค่าเสียหายจากบุคคลภายนอกได้ทำให้ความรับผิดชอบที่แท้จริงตกอยู่กับบุคคลภายนอกผู้ทำละเมิดหาได้ตก อยู่กับผู้ยืมไม่ ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการรับช่วงสิทธิเพราะผู้ชำระหนี้มิได้เป็นผู้ก่อความเสียหายโดยตรง

นอกจากนี้ผู้ยืมมีหน้าที่ต้องคืนทรัพย์สินในสภาพเดิมการที่ทรัพย์สินที่ยืมได้รับความเสียหายย่อมทำให้ ผู้ยืมไม่สามารถส่งมอบทรัพย์สินในสภาพเดิมแก่ผู้ให้ยืมได้ เมื่อผู้ยืมมีหน้าที่ในการส่งมอบทรัพย์สินในสภาพเดิม แต่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวได้อย่างครบถ้วนจึงถือได้ว่าเป็นกรณีที่ผู้ยืมมีความผิดในการใช้ทรัพย์สินแล้ว การกำหนดให้ผู้ยืมมีความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นแม้ผู้ยืมไม่ได้เป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สิน ในกรณีที่ความเสียหายเกิดจากการกระทำของบุคคลภายนอกจึงไม่ใช่การกำหนดให้ผู้ยืมมีความรับผิดชอบในกรณีที่ ผู้ยืมไม่มีความผิดแต่อย่างใด หากแต่จะก่อให้เกิดเป็นธรรมแก่ผู้ให้ยืมเนื่องจากการที่กฎหมายไม่ได้กำหนดให้ผู้ ยืมต้องรับผิดชอบนั้นทำให้ผู้ให้ยืมต้องไปกล่าวหาบุคคลภายนอกผู้ทำละเมิดโดยตรงซึ่งทำให้ผู้ให้ยืมต้องเป็น ฝ่ายพิสูจน์ถึงองค์ประกอบของละเมิดซึ่งยังไม่แน่นอนว่าผู้ให้ยืมจะสามารถพิสูจน์ให้ครบองค์ประกอบของ กฎหมายได้หรือไม่ เพราะผู้ให้ยืมไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นย่อมไม่อาจบรรยายถึง การกระทำต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน ผู้ให้ยืมจึงไม่มีทางที่จะชนะคดีได้โดยปราศจากความร่วมมือของผู้ยืม ซึ่งเป็นผู้อยู่ใกล้ชิดกับทรัพย์สินในขณะเกิดเหตุ หากผู้ยืมปฏิเสธที่จะให้ความร่วมมือแล้วย่อมเป็นการยากที่จะทำให้ ผู้ให้ยืมได้รับชำระหนี้ การให้ผู้ยืมรับผิดชอบต่อผู้ให้ยืมแล้วจึงไปกล่าวหาบุคคลภายนอกเองจึงน่าจะมีความ เหมาะสมยิ่งกว่าเพราะข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นอยู่นอกเหนือความรู้เห็นของผู้ให้ยืมทั้งสิ้น นอกจากนี้ การที่ ผู้ยืมไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นเพราะผู้ยืมไม่มีความผิดในการใช้ทรัพย์สินยังไม่เป็นธรรมแก่ผู้ให้ยืม เพราะความเสียหายที่เกิดขึ้นก็ไม่ได้เกิดจากความผิดของผู้ให้ยืมเช่นกัน

เมื่อผู้ยืมมีความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้ว การที่ผู้ยืมชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ ผู้ให้ยืมย่อมไม่เป็นการเสียเปล่าเพราะผู้ยืมสามารถเข้ารับช่วงสิทธิของผู้ให้ยืมไปเรียกเอาค่าเสียหายจากบุคคลภายนอก ผู้ทำละเมิดได้ การที่ผู้ยืมสามารถรับช่วงสิทธิของผู้ให้ยืมที่มีต่อผู้ทำละเมิดได้ย่อมเป็นเครื่องจูงใจให้ผู้ยืมชดใช้ค่า สินไหมทดแทนให้แก่ผู้ให้ยืมซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ให้ยืมเป็นอย่างมากเนื่องจากทำให้ผู้ให้ยืมมีโอกาสได้รับ ชำระค่าสินไหมทดแทนมากขึ้นและไม่ต้องติดตามตัวผู้ทำละเมิดซึ่งอาจจะหลบหนีหรือไม่อาจทราบตัวได้ อีกทั้ง การดำเนินคดีแพ่งย่อมต้องมีค่าใช้จ่ายและต้องใช้เวลาพอสมควรกว่าที่ผู้ให้ยืมจะได้รับชำระหนี้ ในขณะที่

การเรียกให้ผู้ยืมซึ่งเป็นคู่สัญญารับผิดชอบสามารถทำได้ง่ายกว่าและทำให้ผู้ให้ยืมได้รับชำระหนี้เร็วขึ้น โดยมีต้นทุนเปลืองค่าใช้จ่ายและสูญเสียเวลาโดยใช้เหตุตามหลักทฤษฎีการรับช่วงสิทธิเพื่อคุ้มครองสิทธิของเจ้าหนี้

4.2 วิเคราะห์ปัญหาหน้าที่ของผู้ให้ยืมในการชดเชยค่าเสียหายอันเกิดจากความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่ยืม

ในสมัยโรมันผู้ให้ยืมต้องรับผิดชอบต่อความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง (culpa lata) หรือกลฉ้อฉล (dolus) หากผู้ให้ยืมทราบถึงความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินแต่ไม่ได้แจ้งให้ผู้ยืมทราบ ผู้ให้ยืมจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น เช่น ถ้าผู้ให้ยืมจงใจให้ยืมถึงใส่เหล้าองุ่นที่ชำรุดทำให้เหล้าองุ่นของผู้ยืมเสื่อมคุณภาพหรือรั่วไหลออกไป หรือถ้าผู้ให้ยืมให้ยืมทรัพย์สินที่ตนลักขโมยมาทำให้ผู้ยืมต้องจ่ายค่าเสียหาย ผู้ให้ยืมต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นอันเป็นผลโดยตรงจากการลักทรัพย์ และถ้าผู้ให้ยืมยังไม่ได้ปฏิบัติตามการชำระหนี้จนครบถ้วนผู้ยืมสามารถเก็บทรัพย์สินไว้เสมือนผู้รับจำนำทรัพย์สินจนกว่าจะมีการชำระหนี้ โดยหนี้ของผู้ให้ยืมประการนี้เกิดขึ้นหลังจากที่ผู้ให้ยืมส่งมอบทรัพย์สินแล้ว ผู้ให้ยืมมิได้มีหนี้ต่อผู้ยืมในเวลาที่ยังไม่ได้ส่งมอบทรัพย์สินแต่อย่างใด³²

หน้าที่ของผู้ให้ยืมตามสัญญาใช้คงรูปของประเทศไทยเห็นได้ว่าผู้ให้ยืมไม่มีหน้าที่ใดๆ ตามกฎหมายที่จะต้องปฏิบัติต่อผู้ยืมเนื่องจากสัญญาใช้คงรูปเป็นสัญญาฝ่ายเดียว การส่งมอบทรัพย์สินให้แก่ผู้ยืมเป็นเพียงเงื่อนไขความสมบูรณ์ของสัญญาหาใช่หนี้ของผู้ยืมตามสัญญาใช้คงรูปไม่

สำหรับประเทศฝรั่งเศสเมื่อพิจารณามาตรา 1891 วางหลักว่า ในกรณีที่ทรัพย์สินที่ยืมมีความชำรุดบกพร่องซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้ยืม ผู้ให้ยืมต้องรับผิดชอบต่อเมื่อได้รู้ถึงความชำรุดบกพร่องนั้นและไม่ได้บอกกล่าวให้ผู้ยืมทราบล่วงหน้า เห็นได้ว่าประมวลกฎหมายแพ่งของประเทศฝรั่งเศสได้กำหนดความรับผิดชอบของผู้ให้ยืมเกี่ยวกับความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินไว้โดยเฉพาะโดยผู้ให้ยืมมีหน้าที่ในการแจ้งให้ผู้ยืมทราบถึงความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินนั้น อย่างไรก็ดี หากผู้ให้ยืมไม่ทราบถึงความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินและไม่ได้แจ้งให้ผู้ยืมทราบล่วงหน้า ผู้ให้ยืมก็ไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่ยืม เพราะหน้าที่ของผู้ให้ยืมประการนี้เกิดจากการหลอกลวงของผู้ให้ยืมและเป็นหน้าที่ที่เกิดขึ้นหลังจากมีการส่งมอบทรัพย์สินแล้วไม่ใช่หน้าที่ซึ่งเกิดจากสัญญาใช้คงรูปโดยตรง

ประเทศเยอรมนีเมื่อพิจารณามาตรา 600 วางหลักว่า หากผู้ให้ยืมหลอกลวงผู้ยืมโดยปกปิดข้อบกพร่องเกี่ยวกับกฎหมาย หรือข้อบกพร่องเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ยืม เช่นนั้น ผู้ให้ยืมต้องรับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้ยืมสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้น เห็นได้ว่าประมวลกฎหมายเยอรมันได้กำหนดความรับผิดชอบของผู้ให้ยืมเกี่ยวกับความบกพร่องของทรัพย์สินไว้โดยเฉพาะเช่นเดียวกับประเทศฝรั่งเศส โดยความรับผิดชอบของผู้ให้ยืมเกี่ยวกับความบกพร่องของทรัพย์สินตามกฎหมายเยอรมันมีหลักเกณฑ์เหมือนกับประเทศฝรั่งเศส คือ ผู้ให้ยืมรู้ถึงความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินและไม่บอกกล่าวให้ผู้ยืมทราบถึงความชำรุดบกพร่องนั้น เพียงแต่ประเทศเยอรมนีได้กำหนดให้ผู้ให้ยืมต้องรับผิดชอบทั้งความบกพร่องของทรัพย์สินและความบกพร่องเกี่ยวกับข้อกำหนดด้วย

จากการศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศฝรั่งเศสและประเทศเยอรมนีเห็นได้ว่าทั้งประเทศฝรั่งเศสและประเทศเยอรมนีได้รับหลักการดังกล่าวมาจากกฎหมายโรมันโดยได้กำหนดความรับผิดชอบของผู้ให้ยืมในกรณีที่ความเสียหายเกิดขึ้นจากความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่ยืมไว้โดยชัดแจ้งทำให้เมื่อเกิดกรณีตามปัญหานั้นสามารถปรับใช้บทบัญญัติในลักษณะยืมใช้คงรูปได้ทันทีต่างกับประมวลกฎหมายแพ่งแลพาณิชย์ของไทย

³² ประชุม โฉมฉาย, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 2, น.188-189.

ที่ไม่มีบทบัญญัติกำหนดเรื่องความรับผิดชอบของผู้ให้ยืมในกรณีที่ผู้ให้ยืมไม่ได้บอกกล่าวถึงความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินและผู้ยืมได้รับความเสียหายจากความชำรุดบกพร่องนั้นไว้เป็นการเฉพาะจึงอาจต้องนำกฎหมายลักษณะละเมิดมาใช้บังคับ ผู้เขียนเห็นว่าประเทศไทยควรรับหลักการดังกล่าวมาใช้บังคับเพื่อให้เกิดความสะดวกในการปรับใช้กฎหมายกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น อีกทั้งเรื่องความรับผิดชอบของผู้ให้ยืมตามสัญญาใช้คงรูปเป็นเรื่องพื้นฐานที่กฎหมายควรกำหนดไว้ให้มีความชัดเจน และยังก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ยืมในการอ้างบทบัญญัติดังกล่าวโดยผู้ยืมไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ถึงองค์ประกอบของละเมิด แม้ว่าผู้ยืมจะเป็นฝ่ายที่ได้รับประโยชน์จากสัญญาใช้คงรูปแต่ผู้ให้ยืมก็ควรมีความรับผิดชอบในการบอกกล่าวถึงสภาพของทรัพย์สินที่ยืมเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ยืมจากการใช้สอยทรัพย์สิน อย่างไรก็ตาม หากความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินไม่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ยืม แม้ผู้ให้ยืมไม่ได้บอกกล่าวถึงความชำรุดบกพร่องนั้นผู้ให้ยืมก็ไม่มี ความรับผิดชอบตามกฎหมายแต่อย่างใด

4.3 วิเคราะห์ปัญหาสิทธิของผู้ให้ยืมในการเรียกทรัพย์สินที่ยืมคืนก่อนกำหนด

สิทธิของผู้ให้ยืมในการเรียกทรัพย์สินคืนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย เมื่อพิจารณา มาตรา 646 บัญญัติว่า “ถ้ามิได้กำหนดเวลากันไว้ ท่านให้คืนทรัพย์สินที่ยืม เมื่อผู้ยืมได้ใช้สอยทรัพย์สินนั้นเสร็จ แล้วตามการอันปรากฏในสัญญา แต่ผู้ให้ยืมจะเรียกคืนก่อนนั้นก็ไ้เมื่อเวลาได้ล่วงไปพอแก่การที่ผู้ยืม จะได้ใช้สอยทรัพย์สินนั้นเสร็จแล้ว” เห็นได้ว่า การยืมทรัพย์สินโดยไม่มีกำหนดเวลานั้น ผู้ให้ยืมย่อมมีสิทธิ ที่จะเรียกให้ผู้ยืมคืนทรัพย์สินที่ยืมเมื่อผู้ยืมได้ใช้สอยทรัพย์สินเสร็จแล้วตามวัตถุประสงค์ของสัญญา และผู้ให้ยืม มีสิทธิเรียกให้ผู้ยืมคืนทรัพย์สินก่อนที่ผู้ยืมจะได้ใช้สอยทรัพย์สินตามวัตถุประสงค์ของสัญญาได้ หากเวลา ได้ผ่านไปพอสมควรซึ่งผู้ยืมสามารถใช้สอยทรัพย์สินภายในเวลานั้น อย่างไรก็ดี แม้เวลาได้ผ่านไปพอสมควร แก่การใช้ทรัพย์สินแล้ว ผู้ให้ยืมอาจไม่เรียกทรัพย์สินคืนทันทีก็ได้ นอกจากนี้ เมื่อพิจารณา มาตรา 646 วรรคสอง บัญญัติว่า “ถ้าเวลาก็มิได้กำหนดกันไว้ ทั้งในสัญญาก็ไม่ปรากฏว่ายืมไปใช้เพื่อการอันใดไซ้ ท่านว่าผู้ให้ยืม จะเรียกของคืนเมื่อไรก็ได้” แม้ผู้ให้ยืมจะสามารถเรียกทรัพย์สินที่ยืมคืนในเวลาใดก็ได้ แต่ผู้ให้ยืมก็ต้อง ให้ผู้ยืมได้ใช้สอยทรัพย์สินนั้นตามวัตถุประสงค์ของสัญญาด้วย อย่างไรก็ตาม หากการยืมทรัพย์สิน ได้กำหนดเวลาไว้ ผู้ให้ยืมย่อมไม่สามารถเรียกให้ผู้ยืมคืนทรัพย์สินก่อนถึงกำหนดเวลาที่ตกลงกันได้ เว้นแต่ จะมีการตกลงกันเป็นอย่างอื่นหรือมีเหตุตามที่ตกลงไว้ในสัญญา ดังนั้น ผู้ให้ยืมจึงไม่มีสิทธิเรียกทรัพย์สินที่ยืมคืน ก่อนกำหนดแม้ว่าจะต้องการใช้ทรัพย์สินเนื่องจากเหตุการณ์อันไม่อาจคาดหมายได้

สำหรับประเทศฝรั่งเศสผู้ให้ยืมมีสิทธิได้รับทรัพย์สินที่ยืมคืนภายหลังกำหนดเวลาที่ตกลงกับผู้ยืม หรือเมื่อมีการผิดข้อตกลงระหว่างผู้ให้ยืมและผู้ยืม หรือภายหลังที่ผู้ยืมได้ใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินที่ยืมแล้ว นอกจากนี้เมื่อพิจารณา มาตรา 1889 วางหลักว่า แม้ว่าผู้ยืมยังต้องการใช้ทรัพย์สินอยู่และระยะเวลาตามสัญญา ยังไม่สิ้นสุดลง หากผู้ให้ยืมมีความต้องการใช้ทรัพย์สินอย่างรีบด่วนและไม่อาจคาดหมายได้ ศาลอาจบังคับให้ผู้ยืม คืนทรัพย์สินให้แก่ผู้ให้ยืมได้ตามพฤติการณ์

สิทธิของผู้ให้ยืมในการเรียกทรัพย์สินคืนตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ผู้ให้ยืมมีสิทธิเรียกทรัพย์สิน คืนในกรณีที่มิได้กำหนดระยะเวลาไว้โดยเฉพาะ ผู้ยืมต้องส่งคืนทรัพย์สินที่ยืมภายหลังได้ใช้สอยตามวัตถุประสงค์แล้ว แต่ ผู้ให้ยืมอาจเรียกทรัพย์สินคืนก่อนหน้านั้นได้ ถ้าเวลาผ่านไปนานจนผู้ยืมสามารถใช้สอยทรัพย์สินนั้นได้ ถ้ามิได้กำหนด ระยะเวลาในการยืมไว้และไม่ปรากฏว่ายืมไปเพื่อการใด ผู้ให้ยืมอาจเรียกทรัพย์สินคืนในเวลาใดก็ได้ หากผู้ยืมส่งมอบทรัพย์สินให้บุคคลภายนอกใช้สอย ผู้ให้ยืมมีสิทธิเรียกทรัพย์สินคืนจากบุคคลภายนอกได้เมื่อสิ้นสุด ระยะเวลาที่ยืม นอกจากนี้เมื่อพิจารณา มาตรา 605 วางหลักว่า “ผู้ให้ยืมอาจเลิกสัญญาได้ในกรณีดังต่อไปนี้

1. ถ้าผู้ให้ยืมต้องการทรัพย์สินที่ยืมเนื่องจากเหตุการณ์ที่ไม่อาจคาดหมายได้ 2. ถ้าผู้ยืมใช้สอยทรัพย์สินฝ่าฝืนสัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งส่งมอบทรัพย์สินให้บุคคลภายนอกใช้สอยโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือทำให้ทรัพย์สินเสียหายโดยละเลยไม่ดูแลทรัพย์สินนั้น 3. ถ้าผู้ยืมตาย” เห็นได้ว่าผู้ให้ยืมสามารถเรียกทรัพย์สินคืนก่อนกำหนดได้หากต้องการทรัพย์สินเพราะเหตุการณ์อันไม่อาจคาดหมายได้เช่นเดียวกับประเทศฝรั่งเศส เพียงแต่ตามกฎหมายเยอรมันผู้ให้ยืมต้องบอกเลิกสัญญาก่อนจึงจะเรียกทรัพย์สินคืนได้

จากการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยกับประเทศฝรั่งเศสและประเทศเยอรมนีเห็นได้ว่าสิทธิในการเรียกทรัพย์สินที่ยืมคืนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดไว้ใกล้เคียงกับกฎหมายเยอรมันเพียงแต่ไม่ได้กำหนดให้ผู้ให้ยืมมีสิทธิเรียกทรัพย์สินคืนจากบุคคลภายนอกเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาตามสัญญา อาจเป็นเพราะผู้ให้ยืมสามารถใช้สิทธิในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์ติดตามเอาทรัพย์สินคืนจากบุคคลภายนอก ผู้ไม่มีสิทธิยึดถือทรัพย์สินไว้โดยชอบได้อยู่แล้ว นอกจากนี้ประเทศฝรั่งเศสและประเทศเยอรมนีได้บัญญัติสิทธิของผู้ให้ยืมในการเรียกทรัพย์สินคืนก่อนกำหนดอันเนื่องมาจากเหตุการณ์อันไม่คาดหมายได้ไว้อย่างชัดเจนแตกต่างกันเพียงวิธีการในการเรียกทรัพย์สินคืน กล่าวคือ ประเทศฝรั่งเศสกำหนดให้ศาลเป็นผู้พิจารณาถึงความต้องการใช้ทรัพย์สินอย่างรีบด่วนของผู้ให้ยืมและพฤติการณ์อันไม่อาจคาดหมายได้ ส่วนประเทศเยอรมนีกำหนดให้ผู้ให้ยืมมีสิทธิบอกเลิกสัญญาหากต้องการใช้ทรัพย์สินอันเนื่องมาจากเหตุการณ์ที่ไม่อาจคาดหมายได้ โดยไม่ได้กำหนดว่าผู้ให้ยืมจะต้องมีความจำเป็นในการใช้ทรัพย์สินอย่างเร่งด่วนเหมือนเช่นประเทศฝรั่งเศส ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ในการเรียกทรัพย์สินคืนไว้ค่อนข้างเคร่งครัดเพราะจะต้องให้ศาลเป็นผู้พิจารณาและผู้ให้ยืมจะต้องมีความจำเป็นในการใช้ทรัพย์สินอย่างเร่งด่วน อย่างไรก็ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยไม่ได้รับหลักการดังกล่าวแต่อย่างใด ผู้เขียนเห็นว่าการมีหลักการดังกล่าวเป็นเรื่องที่เหมาะสมอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้บทบัญญัติลักษณะยืมใช้คงรูปของประเทศไทยมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นและก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ให้ยืมเนื่องจากสัญญาใช้คงรูปเป็นสัญญาที่ผู้ยืมได้ประโยชน์เพียงฝ่ายเดียวและผู้ให้ยืมอาจต้องเสียประโยชน์เพราะไม่สามารถใช้สอยทรัพย์สินในระหว่างที่ให้ยืมได้ ดังนั้น บทบัญญัติเรื่องสิทธิในการเรียกทรัพย์สินคืนจึงควรมุ่งคุ้มครองประโยชน์ของผู้ให้ยืมเป็นสำคัญ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับประเทศต่างๆ เห็นได้ว่ากฎหมายของประเทศฝรั่งเศสและประเทศเยอรมนีก็ได้กำหนดว่าในการเรียกทรัพย์สินคืนเพราะผู้ให้ยืมมีความต้องการใช้ทรัพย์สินเนื่องจากเหตุการณ์อันไม่อาจคาดหมายได้จะต้องคำนึงถึงความเสียหายของผู้ยืมหรือจะต้องไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ยืมแต่อย่างใด เพียงแต่ผู้ให้ยืมมีความจำเป็นต้องใช้ทรัพย์สินผู้ให้ยืมก็มีสิทธิเรียกทรัพย์สินคืนแล้ว ดังนั้น เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่กรณีจึงควรกำหนดให้ผู้ให้ยืมมีสิทธิในการเรียกทรัพย์สินคืนก่อนกำหนดหากผู้ให้ยืมมีความจำเป็นในการใช้ทรัพย์สินอย่างเร่งด่วนและไม่อาจคาดหมายได้

5. ข้อเสนอแนะ

1) ปัญหาความรับผิดชอบของผู้ยืมจากการศึกษาพบว่าปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นเนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยได้บัญญัติให้ผู้ยืมรับผิดชอบในการสูญหายหรือบุบสลายของทรัพย์สินต่อเมื่อผู้ยืมมีความผิดในการใช้ทรัพย์สินตามมาตรา 643 ผู้เขียนเห็นว่าควรบัญญัติให้ผู้ยืมมีความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินตลอดเวลาที่ทรัพย์สินอยู่ในความครอบครองของผู้ยืมแม้ผู้ยืมไม่มีความผิดในการใช้ทรัพย์สินจะทำให้ผู้ยืมต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของบุคคลภายนอก โดยเห็นควรเพิ่มเติมวรรคสองของมาตรา 643 ว่า “แม้ผู้ยืมจะไม่ได้ใช้ทรัพย์สินฝ่าฝืนข้อห้ามในวรรคก่อนก็ตาม ผู้ยืมยังคงมีความรับผิดชอบในความสูญหายหรือบุบสลายของทรัพย์สินตลอดเวลาที่อยู่ในความครอบครองของผู้ยืม” การเพิ่มเติมบทบัญญัติในมาตรา

643 เช่นนี้จะทำให้ผู้ยืมที่ได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ให้ยืมแล้วสามารถเข้ารับช่วงสิทธิของผู้ให้ยืมไปเรียกเอากับบุคคลภายนอกผู้ทำละเมิดได้

2) ควรบัญญัติให้ผู้ให้ยืมต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สิน หากผู้ให้ยืมรู้ถึงความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินนั้นและไม่ได้บอกกล่าวให้ผู้ยืมทราบก่อนหรือขณะส่งมอบ โดยบัญญัติหลักการนี้ไว้ในหมวดยืมใช้คงรูปว่า “ในการส่งมอบทรัพย์สินให้แก่ผู้ยืม ผู้ให้ยืมต้องบอกกล่าวให้ผู้ยืมทราบถึงความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินนั้น มิเช่นนั้น จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการนั้น”

3) ควรบัญญัติให้ผู้ให้ยืมมีสิทธิเรียกทรัพย์สินคืนก่อนกำหนดได้หากผู้ให้ยืมต้องการใช้ทรัพย์สินอย่างเร่งด่วน เนื่องจากเหตุการณ์อันไม่อาจคาดหมายได้ โดยบัญญัติเพิ่มเติมว่า “ในระหว่างที่สัญญาใช้คงรูปมีผลใช้บังคับ หากผู้ให้ยืมมีความจำเป็นในการใช้ทรัพย์สินเนื่องจากเหตุการณ์อันไม่อาจคาดหมายได้ ผู้ให้ยืมมีสิทธิเรียกทรัพย์สินคืนก่อนกำหนด”

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

นนทวัชร์ นวตระกูลพิสุทธิ์. หลักกฎหมายเอกเทศสัญญา ลักษณะยืม - ฝากทรัพย์สิน. พิมพ์ครั้งที่ 1.

กรุงเทพมหานคร:โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558.

ประชุม โฉมฉาย. หลักกฎหมายโรมันเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสาร

ประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.

สุธีร์ ศุภนิตย์. สัญญาเช่าและฝากทรัพย์สิน การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายไทยและกฎหมาย ญี่ปุ่น.

กรุงเทพมหานคร: โครงการศึกษาวิจัยเสริมหลักสูตร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530.

ภาษาต่างประเทศ

Roby. Henry. John. Roman Private Law in the time of Cicero and of the Antonines.

Darmstadt: Scientia Verlag Aalen, 1975.

Planoil. Fernand Marcel. Treatise On the Civil Law. trans. Louisiana State Law Institute.

Louisiana: Louisiana State Law Institute, 1939.